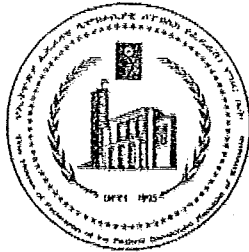

የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ
 ሪፐብሊክ
 የፌዴሬሽን ምክር ቤት

The House of Federation
 Of
 The Federal Democratic Republic
 of Ethiopia

ቁጥር 605/2615/163
 No. 26/10/07
 ቀን 26/10/07
 Date

ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድቤት

አዲስ አበባ

ለኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት

ፊንጮ

ጉዳዩ፡- የምክርቤቱን ውሳኔ ስለማሳወቅ

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የፌዴሬሽን ምክርቤት በ4ኛ የፓርላማ ዘመን፣ 5ኛ ዓመት፣ 2ኛ መደብ ስብሰባው ወ/ሮ ሐሊማ መሐመድ ባቀረቡት የሕገመንግስት ትርጉም አቤቱታ መነሻነት ከሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ የቀረበውን የውሳኔ ሀሳብ ተመልክቶ የመጨረሻ ውሳኔ ሰጥቷል።

የፌዴሬሽን ምክርቤትን ለማጠናከርና ሥልጣንና ተግባሩን ለመዘርዘር በወጣው አዋጅ ቁጥር 251/1993 ዓ.ም አንቀጽ 11 እና 56 ም/ቤቱ በሕገመንግስት ትርጉም ላይ የሚሰጠው ውሳኔ አጠቃላይ ውጤት እንደሚኖረውና ጉዳዩ የሚመለከታቸው ወገኖችም ውሳኔውን የማክበርና የመፈጸም ግዴታ እንዳለባቸው ተደንግጓል። በዚህ መሰረት በወ/ሮ ሐሊማ መሐመድ ጉዳይ በኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድቤት ስበር ሰሚ ችሎት የተሰጠው ውሳኔ በምክርቤቱ ታይቶ ሕገመንግስቱን የሚጻረር በመሆኑ ተፈጻሚነት እንዳይኖረው እና ሕገመንግስታዊ መብታቸው እንዲከበር ሲል ወስኗል።

በመሆኑም በወ/ሮ ሐሊማ መሐመድ የትርጉም ጥያቄ ላይ ም/ቤቱ የሰጠውን የመጨረሻ ውሳኔ 5 ገጽ የተላከላችሁ ስለሆነ በውሳኔው መሰረት እንዲፈጸም እያሳሰቡሁ የም/ቤቱ ጽ/ቤትም የውሳኔውን አፈጻጸም ካትትል እንዲያደርግ አስታውቃለሁ።

ግልባጭ፡-

ለሕገመንግስትና የክልሎች ጉዳይ ቋሚ ኮሚቴ

ለፌዴሬሽን ም/ቤት ጽ/ቤት

በፌዴሬሽን ምክርቤት

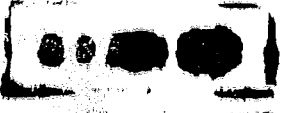
አሰላምታ ጋር
 ካሳ ተክለበርሃን
 የፌዴሬሽን ም/ቤት አፈ-ጉ-ባኤ

ለሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ

አዲስ አበባ

ለወ/ሮ ሐሊማ መሐመድ

ባለቤት

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የፌዴሬሽን ምክርቤት 4ኛ የፓርላማ ዘመን፣5ኛ ዓመት፣2ኛ

መደበኛ ስብሰባ

ሰኔ 18 ቀን 2007 ዓ.ም

አመልካች፡- ወ/ሮ ሀሲማ መሐመድ

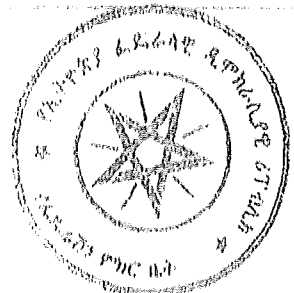
ተጠሪ፡- አቶ አደም ኡብዳ

የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የፌዴሬሽን ምክርቤት በአመልካች የቀረበውን የሕገመንግስት የትርጉም ጥያቄ መርምሮ የሚከተለውን ሕገመንግስታዊ ውሳኔ ሰጥቷል፡፡

ውሳኔ

በዚህ ጉዳይ የቀረበው የሕገመንግስት የትርጉም አቤቱታ መነሻ የገጠር መሬት የግል ባለይዞታነት እና የመውረስ መብትን የሚመለከት ሆኖ የጉዳዩ አመጣጥ ሲታይ ለክርክሩ መነሻ የሆነው ስምንት ቀርጥ መሬት ሕጋዊ የባለይዞታነት መብት ከመጀመሪያው ጀምሮ የአመልካችና የሟች ወራሾች የሆኑት ሶስቱ ህፃናት ልጆቻቸው በጋራ - ማለትም አራቱ ቀርጥ የአመልካች ቀሪው አራት ቀርጥ ደግሞ የሟች ወራሾች የሆኑት ህፃናት ልጆች መሆኑ፣ የተጠሪ የባለይዞታነት መብት ያለው ደግሞ ከሌላኛው ትዳሩ ባለው መሬት ላይ መሆኑን በማረጋገጥ የጭናክሰን ወረዳ ፍርድ ቤት እና የምስራቅ ሐረርጌ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይህንን ከግምት ውስጥ በማስገባት ተጠሪው በሃይል የያዘውን የአመልካችና የህፃናት ልጆቻቸው ይዞታ የሆነውን ስምንት ቀርጥ መሬት እንዲለቅ ውሳኔ ሰጥተዋል፡፡

በሌላ በኩል የበታች ፍርድቤቶች የሰጡትን ውሳኔ በመሻር የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የገጠር መሬት እንደ ሌላ የግል ንብረት ከጋብቻ በሬት የተፈራ ንብረት ነው ሊባል አይችልም በሚል ምክንያትና አተረጓጎም ተጠሪው በሌላ ቦታ ያለው የራሱ የመሬት ይዞታ እንዳለ ሆኖ የሟች ወራሾች የሆኑት ህፃናትን ድርሻ ጫምሮ ከስምንቱ ቀርጥ መሬት ግማሽ የመካፈል መብት አለው በማለት ውሳኔ ሰጥቷል፡፡ አመልካችም ይህን ውሳኔ በመቃወም ለፌዴራል ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታ ያቀረቡ ቢሆንም ውድቅ የተደረገባቸው በመሆኑ ውሳኔው በጋብቻ ስም ከመሬት መንቀልና የልጆቹን የመውረስ መብት

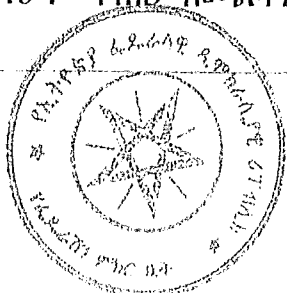
የጣሰ ስለሆነ የሕገመንግስት ትርጉም እንዲሰጥበት ሲሉ ለሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ አቤቱታ ማቅረባቸውን ምክርቤቱ ተረድቷል።

የፌዴራሉ የሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤም ጉዳዩን መርምሮ ክርክር ያስነሳው መሬት በአመልካች የቀድሞ ጋብቻ ጊዜ የተሰጠ እንጂ ከተጠሪ ጋር ከተጋቡ በኋላ የተሰጠ እንዳልሆነ የተረጋገጠ ነጥብ ነው። የክልሉም የገጠር መሬት ይዞታ አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 130/1999 አንቀጽ 15/8/ እና /9/ እንዲሁም የክልሉ የቤተሰብ ሕግ ሰዎች የጋራና የግል የገጠር መሬት ይዞታ ሊይዙ እንደሚችሉ የሚያሳዩ ከመሆናቸውም በላይ የኢ.ፌ.ዴ.ሪ የገጠር መሬት ይዞታ አስተዳደርና አጠቃቀም አዋጅ ቁጥር 456/1997 አንቀጽ 6/4/ እና የተሻሻለው የፌዴራሉ የቤተሰብ ሕግ ድንጋጌዎች የክልሉን ሕጎች የሚያጠናክሩ ናቸው።

ይህ ሆኖ እያለ የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ተጠሪው ከሌላ ጋብቻ የግሉ የይዞታ መሬት እያለው የአመልካችን የግል የይዞታ መሬት እንደጋራ ይዞታ ተመልክቶ እኩል እንዲካፈሉ መወሰኑ ሴቶችን ከግል ይዞታቸው የሚነቅልን ተግባር የሚያበረታታ በሕገመንግስቱ አንቀጽ 35 ንዑስ አንቀጽ 2 እና 7 ሴቶች በጋብቻ ከወንዶች ጋር እኩል መብት እንዳላቸው እና በተለይ መሬትን በመጠቀም፣ በማስተላለፍ፣ በማስተዳደርና በመቆጣጠር ረገድ ከወንዶች ጋር እኩል መብት አላቸው የሚለውን ያሳጠነ ነው። በማለት ጉዳዩ የሕገመንግስት ትርጉም ያስልገዋል ሲል የውሳኔ ሀሳብ ለምክርቤቱ አቅርቧል።

ከዚህ በመነሳት ጉዳዩን ተመልክቶ የውሳኔ ሀሳብ እንዲያቀርብ የተመራለት የምክርቤቱ የሕገመንግስት እና የክልሎች ጉዳይ ቋሚ ኮሚቴ በሕገመንግስት ጉዳዮች አጣሪ ጉባኤ በቀረበው የውሳኔ ሀሳብ እና በምክርቤቱ ባለሙያዎች አስተያየት ላይ ከተወያየ በኋላ ጉዳዩ የሕገመንግስት ትርጉም ያስፈልገዋል በማለት ምክርቤቱ የመጨረሻ ውሳኔ እንዲሰጥበት የውሳኔ ሀሳብ አቅርቧል።

ምክርቤቱም አቤቱታውን ከቀረበው የውሳኔ ሀሳብ ጋር በማጣመር መርምሯል። እንደመረመረውም ለክርክሩ መነሻ የሆነው ስምንት ቀርጥ የገጠር የእርሻ መሬት አመልካቿ ተጠሪን ከማግባታቸው በፊት የሶስት ልጆቻቸው አባት ከሆነው ሟች ባለቤታቸው ጋር በጋራ ሲጠቀሙበትና ልጆቻቸውን ሲያሳድጉበት የነበረ መሬት መሆኑ፣ የአሁኑ ተጠሪ አመልካችን

በአካባቢው ባህል መሰረት በውርስ ሲያገባቸው አሁን ለክርክር መነሻ የሆነውን ስምንት ቀርጥ መሬት በይዘታቸው ይዘው እንደነበረ ፣ የአሁኑ ተጠሪ ከአመልካች ጋር ካለው የትዳር ግንኙነት በተጨማሪ ሌላ ትዳርና የመሬት ይዘታም እንዳለው ከስር ፍርድቤት መዝገቦች ከተያያዙ ሰነዶች መረዳት ችሏል።

ይህ ሆኖ እያለ ለክርክሩ መነሻ የሆነውን ስምንት ቀርጥ መሬት ሕጋዊ የባለይዘታነት መብት ከመጀመሪያው ጀምሮ የአመልካችና የሚች ወራሾች የሆኑት ሰብቱ ህፃናት ልጆቻቸው በጋራ ማለትም አራቱ ቀርጥ የአመልካች ቀሪው አራት ቀርጥ ደግሞ የሚች ወራሾች የሆኑት ህፃናት ልጆች መሆኑ፣ የተጠሪ የባለይዘታነት መብት ያለው ደግሞ ከሌላኛው ትዳሩ ባለው መሬት ላይ መሆኑ ግልፅ በመሆኑ የጭናክሰን ወረዳ ፍርድ ቤት እና የምስራቅ ሐረርጌ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት ይህንን ከግምት ውስጥ በማስገባት ተጠሪው በሃይል የያዘውን የአመልካችና የህፃናት ልጆቻቸው ይዘታ የሆነውን ስምንት ቀርጥ መሬት እንዲለቅ የሰጡትን ውሳኔ በመሻር የአሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ... የገጠር መሬት እንደ ሌላ የግል ንብረት ከጋብቻ በፊት የተፈራ ንብረት ነው ሲባል አይችልም... በሚል ምክንያት ተጠሪው በሌላ ቦታ የራሱ የመሬት ይዘታ ያለው መሆኑ እየታወቀ የሚች ወራሾች የሆኑት ህፃናትን ድርሻ ጨምሮ ከስምንቱ ቀርጥ መሬት ግማሽ የመካፈል መብት አለው... በማለት ውሳኔ ሰጥቷል።

ይህ ውሳኔ ደግሞ በኢ.ፌ.ዲ.ሪ. ሕገ መንግስት አንቀፅ 35 (2) (7) ሴቶች ንብረት የማፍራት በተለይም መሬትን በመጠቀም፣ በማስተላለፍ፣ በማስተዳደር እና በመቆጣጠር ረገድ ከወንዶች ጋር እኩል መብት አላቸው፣ በአንቀፅ 36/2/ሕጻናትን የሚመለከቱ እርምጃዎች በሚወሰዱበት ጊዜ በፍርድቤቶች፣ በአስተዳደር ባለሥልጣኖች ወይም በህግ አውጪ አካላት የሕጻናት ደህንነት በቀደምትነት መታሰብ አለበት፣ በአንቀፅ 40/4/የኢትዮጵያ አርሶ አደሮች መሬት በነጻ የማግኘትና ከመሬታቸው ያለመነቀል መብታቸው የተከበረ ነው በማለት ሕገመንግስቱ ያስቀመጣቸውን ድንጋጌዎች በተለይም የአመልካችና ከሚች የወለዷቸው የህፃናት ልጆቻቸውን መብቶች የጣሰ እና በገጠር መሬት ይዘታቸው የመጠቀምና ያለመነቀል እንዲሁም የመውረስ መብታቸውን የሚጋፋ ውሳኔ መሆኑን ምክርቤቱ አምኖበታል።

በመሆኑም በአሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት የተሰጠው እና በፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎት እንዲጸና የተደረገው ውሳኔ

የአመልካችንና ከሚች የወለደቸው የሀፃናት ልጆቻቸውን መብቶች የጣሰ በመሆኑ በሕገመንግስቱ አንቀጽ 9/1/ መሰረት ተፈጻሚነት የለውም በማለት ምክርቤቱ በሙሉ ድምጽ ወስኗል።

ትዕዛዝ

1. በአሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት ተሰጥቶ በፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድቤት ሰበር ሰሚ ችሎት እንዲጸና የተደረገውና የአመልካችንና የሕጻናት ልጆቻቸውን ሕገመንግስታዊ የመሬት ባለይዘታነት፣ የተጠቃሚነት እና የመውረስ መብቶች የሚጸረረው ውሳኔ ተፈጻሚ እንዳይሆን መወሰኑን አውቀው እንዲያስፈጽሙ የዚህ ውሳኔ ግልባጭ ለፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድቤት እና ለአሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይተላለፍ።

2. የውሳኔው ግልባጭ ለአክቲታ አቅራቢዋ ይሰጥ።

